Nr 99.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående meddelande av förbud för barn att idka viss försäljning; given Stockholms slott den 12 februari 1926.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående förbud för barn att idka viss försäljning.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Lag
angående meddelande av förbud för barn att idka viss försäljning.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Förekommer anledning att förbjuda barn att inom stads, köpings eller municipalsamhälles område till salu utbjuda eller utdela tryckalster, blommor, kramvaror eller annat, må sådant förbud meddelas i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

Förbud som här sägs må ej avse barn över sexton år, ej heller må förbud meddelas för barn över tolv år att idka försäljning i handelsbod eller att annorstädes å söckendag under tid mellan klockan 8 förmiddagen och klockan 7 eftermiddagen idka försäljning eller utdelning av tidningar eller, såsom biträde åt och under omedelbar tillsyn av någondera av sina föräldrar, annan försäljning eller utdelning.

2 §.

1. Fråga om meddelande av förbud, varom i 1 § förmäles, må väckas hos den myndighet som utövar stadens, köpingens eller municipalsamhällets beslutanderätt, och har denna myndighet att i ärendet inhämta yttrande från vederbörande hälsovårdsnämnd samt skolråd eller folkskolestyrelse ävensom barnavårdsnämnd. Varder dylikt förbud beslutat, skall det underställas länsstyrelsen och för sådant ändamål överlämnas, i Stockholm till överståthållarämbetet, i annan stad till magistraten eller, där sådan ej finnes, till den för staden särskilt tillsatta styrelsen och i köping eller municipalsamhälle till landsfiskalen i orten. Överståthållarämbetet, magistraten, stadsstyrelsen eller landsfiskalen åligger därefter att bereda tillfälle för dem, vilka beslutet kan angå, att yttra sig däröver. Magistraten, stadsstyrelsen eller landsfiskalen har att med eget utlåtande överlämna beslutet till länsstyrelsen.

2. Beslut som omförmäles i 1 mom. skall av länsstyrelsen antingen oförändrat fastställas eller ock ogillas. Vägras fastställelse, skall skälet därtill i beslutet angivas. Fastställt beslut skall ofördröjligen införas i länskungörelserna eller, beträffande Stockholm, i den tidning vari överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas. Därjämte skall genom vederbörande kommunala myndighets försorg tillkännagivande om beslutet på annat lämpligt sätt delgivas allmänheten.

3. I avseende å ändring eller upphävande av beslut, varom i 1 mom. är sagt, gälle vad om sådant besluts meddelande är stadgat.

4. Länsstyrelsen må, där undantag från förbud, varom i 1 mom. förmäles, för visst tillfälle finnes av omständigheterna påkallat, medgiva sådant undantag.

Prövas i fråga om visst barn undantag från förbudet vara av särskilda skäl påkallat samt kunna utan fara för menliga verkningar medgivas, må i Stockholm överståthållarämbetet, i annan stad magistraten eller, där sådan ej finnes, stadsstyrelsen samt i köping eller municipalsamhälle landsfiskalen i orten, efter hörande av vederbörande skolråd eller folkskolestyrelse samt barnavårdsnämnd, lämna medgivande därtill.

3 §.

Överträdes meddelat förbud, skall den för vars räkning utbjudandet eller utdelningen ägt rum, därest överträdelsen skett med hans vilja eller vetskap, straffas med böter från och med fem till och med etthundra kronor. Till enahanda straff vare ock den förfallen vilken vården om barnet åligger, därest icke av omständigheterna framgår, att utbjudandet eller utdelningen skett honom ovetande.

Om överträdelse som här sägs har polismyndigheten att ofördröjligen göra anmälan till barnavårdsnämnden för vidtagande av den åtgärd, som enligt lag må ankomma på densamma.

4 §.

Den som under tid, då han är ställd under tilltal för överträdelse av förbud varom ovan är sagt, fortsätter samma förseelse skall, när han därtill varder lagligen förvunnen, för varje gång stämning utfärdats och delgivits fällas till de böter som för dylik förseelse äro bestämda.

5 §.

Överträdelse av förbud, meddelat på grund av denna lag, åtalas av allmän åklagare hos polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, där sådan icke finnes, vid allmän domstol.

6 §.

Böter som ådömas på grund av denna lag tillfalla stadens, köpingens eller municipalsamhällets kassa.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927, från och med vilken dag förordningen den 4 december 1896 (nr 91 s. 1) angående förbud för barn att idka viss försäljning skall upphöra att gälla.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 februari 1926.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Möller anför:

Framställningar om ändring av gällande bestämmelser angående förbud för barn att idka viss försäljning samt över dessa framställningar avgivna utlåtanden.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 januari 1917 hemställde dåvarande folkskolöverstyrelsen, under åberopande av en utav Malmö stads folkskolestyrelse hos överstyrelsen gjord framställning, att åtgärder måtte vidtagas för att möjliggöra större inskränkningar i barns rätt att idka försäljning, än som kunde komma till stånd med stöd av förordningen den 4 december 1896 (nr 91 s. 1) angående förbud för barn att idka viss försäljning.

Sedan socialstyrelsen genom remiss anbefallts att avgiva utlåtande över denna överstyrelsens hemställan samt socialstyrelsen genom länsstyrelsernas försorg från ett stort antal lokala myndigheter erhållit upplysningar beträffande förhållandena i förevarande hänseende inom de mera betydande samhällena i landet, avgav socialstyrelsen den 26 maj 1922 utlåtande i ärendet, däri hemställdes, att en reviderad författning i ämnet måtte utfärdas i huvudsaklig överensstämmelse med ett inom styrelsen utarbetat förslag.

I skrivelse den 10 februari 1925 hemställde därefter länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, att åtgärder måtte vidtagas för att bereda de kommunala myndigheterna vissa vidgade möjligheter att förbjuda barn att idka försäljning.

Över socialstyrelsens förslag samt länsstyrelsens i Göteborgs och Bohus län framställning hava i anledning av remiss utlåtanden avgivits av överståthållarämbetet, efter inhämtande av yttranden från Stockholms stads folkskoledirektion, fattigvårdsnämnd och barnavårdsnämnd, av länsstyrelsen i Stockholms län ävensom av kommerskollegium.

Förordningen den 10 juli 1891 angående förbud för barn att nattetid idka viss försäljning m. m.

Bestämmelser angående förbud för barn att idka försäljning meddelades i vårt land för första gången genom förordningen den 10 juli 1891 (nr 40 s. 1) angående förbud för barn att nattetid idka viss försäljning m. m.

Denna förordning tillkom på initiativ av Publicistklubben, vars styrelse i en till Kungl. Maj:t ställd skrift anhöll, att i sammanhang med revision av förordningen den 18 november 1881 angående minderårigas användande i arbete vid fabrik, hantverk eller annan hantering, fullt betryggande lagligt skydd måtte beredas minderåriga även i avseende å kolportering av tidningar och andra tryckalster. I yttranden, som med anledning av denna framställ-

ning infordrades från vissa myndigheter, vitsordades allmänt behovet av en inskränkning i minderårigas behörighet att å gatorna idka försäljning, och detta icke blott i fråga om tryckalster utan även tändstickor, blommor, kramvaror och dylikt.

Efter inhämtande av riksdagens yttrande utfärdade därpå Kungl. Maj:t omförmälda förordning den 10 juli 1891. Enligt denna kunde i stad, där anledning därtill förekomme, barn förbjudas att å gator eller andra allmänna platser eller å utskänkningsställen eller andra offentliga lokaler till salu utbjuda eller utdela tryckalster, blommor, kramvaror eller annat. Sådant förbud kunde dock varken beträffande söckendagar eller sön- och helgdagar utsträckas utöver tiden från klockan 8 eftermiddagen till klockan 8 förmiddagen, och gällde ej för andra än barn av mankön under 14 år och av kvinnkön under 15 år.

Förordningen den 4 december 1896 angående förbud för barn att idka viss försäljning.

Sedan riksdagen i anledning av en inom andra kammaren väckt motion i skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 april 1896, nr 25, hemställt om sådant tillägg till förordningen den 10 juli 1891, att det däri omnämnda förbudet kunde utsträckas under sön- och helgdagar till hela dygnet, utfärdade Kungl. Maj:t den 4 december 1896 den ännu gällande förordningen angående förbud för barn att idka viss försäljning. Denna författning, genom vilken förordningen den 10 juli 1891 upphävdes, överensstämmer med denna utom därutinnan att möjligheten till förbuds meddelande utsträckts i enlighet med riksdagens hemställan. Förbud beslutas av stadsfullmäktige efter hälsovårdsnämndens hörande men äger giltighet först sedan det blivit av vederbörande länsstyrelse fastställt. Länsstyrelsen må ock, om den så finner behövligt, själv väcka förslag till förbud, som här avses. Då undantag från förbudet för visst tillfälle prövas vara av omständigheterna påkallat, må sådant medgivas av länsstyrelsen. I avseende å förbuds överträdande äro vissa straffbestämmelser meddelade.

Med stöd av förordningen den 4 december 1896 hava i ett antal städer bestämmelser meddelats om sådant förbud, som i förordningen avses. I allmänhet hava dessa bestämmelser utfärdats i enlighet med de längst gående möjligheter till inskränkning i barns rätt att idka försäljning, som förordningen medgiver.

Malmö stads folkskolestyrelse.

Malmö stads folkskolestyrelse anförde i sin i det föregående berörda skrivelse bland annat:

Av barn bedriven försäljning vore ofta endast ett maskerat tiggeri. Tryckalster, som av barn utbjödes, vore oftast av pornografiskt innehåll, som kunde åsamka barnen svår moralisk skada. Försäljningen förde barnen in på utskänkningslokaler, varigenom lätt alstrades en för deras framtid skadlig böjelse för krogliv. För skolarbetet vore ifrågavarande försäljning även till men, i det barn ofta för försäljningens skull försummade läxarbetet och stundom även undervisningen i skolan. Icke sällan torde barnen själva förbruka den inkomst, de genom försäljningen förskaffat sig. Därigenom frestades de lätt till okontrollerat nöjesliv, vilket icke alltid vore av oskyldigt slag. Den inkomst, föräldrarna understundom kunde erhålla genom av deras barn idkad försäljning, torde i vanliga fall vara fullständigt betydelselös och

under inga omständigheter kunna uppväga den fara, barnen löpte genom försäljningen.

Styrelsen hemställde i anledning härav, att åtgärder måtte vidtagas för åstadkommande av sådan utsträckning av ovannämnda förbud, att barn i skolåldern icke tillätes idka försäljning av ifrågavarande slag.

Folkskol-överstyrelsen.

Folkskolöverstyrelsen anförde i sin förut omförmälda skrivelse bland annat:

Överstyrelsen, som funne den av Malmö stads folkskolestyrelse gjorda framställningen synnerligen beaktansvärd och de däri till stöd för densamma anförda skälen icke kunna jävas, vitsordade, att försäljning av här avsett slag kunde medföra stora vådor för de barn, som tillätes att därmed sysselsätta sig. Ofta förleddes barnen att på oärligt sätt förskaffa sig de artiklar, som de ville försälja. För att få tillfälle att sälja sökte de genom osanning framställa sin belägenhet så ömmande som möjligt. Å de platser, där de sökte sina kunder, finge de ej sällan mottaga intryck, som kunde verka till obotlig skada på deras unga sinnen. Vanan vid det kringströvande livet kunde bliva ett hinder för dem att någonsin övergå till ett ordnat levnadssätt med verkligt arbete. Även för skolan och framgången av dess verksamhet kunde barns bedrivande av sådan försäljning bliva till men. De skolbarn, som använde sin från skolan lediga tid till att idka försäljning, försummade sina hemuppgifter, bleve i skolan ofta förströdda och ouppmärksamma och komme lätt att utöva ett skadligt inflytande på sina kamrater. Att en förändring av lagstiftningen i föreslagen riktning skulle komma att medföra ett alltför starkt ingripande från det allmännas sida i den enskildes frihet torde icke vara att befara, då den i gällande författning stadgade ordningen för sådant förbuds tillkomst tydligen borde bibehållas oförändrad. Dock syntes det böra stadgas att, förutom hälsovårdsnämnden, även skolrådet eller folkskolestyrelsen samt barnavårdsnämnden skulle beredas tillfälle att yttra sig i ärenden av förevarande slag, innan de avgjordes.

På grund av vad sålunda anförts hemställde överstyrelsen, att i förordningen angående förbud för barn att idka viss försäljning måtte åvägabringas ändringar i angiven riktning.

Utredning rörande förhållandena i de mera betydande samhällena i landet.

Av de förut omnämnda, från lokala myndigheter i de mera betydande samhällena inom landet införskaffade upplysningarna, vilka jämte en sammanfattning av dem bifogats socialstyrelsens utlåtande, må här meddelas en kortfattad översikt.

Förekomsten av ifrågavarande försäljningsverksamhet, varunder i förevarande sammanhang jämväl inbegripes gratisutdelning, ställer sig mycket olika i skilda orter. I någon avsevärd omfattning förekommer den endast i de större städerna. I de små samhällena är den nära nog okänd, å en del ställen förekommer dock dylik försäljning åt resande vid järnvägs- och ångbåtsstationer. Även förekomsten i de större städerna synes av de inhämtade upplysningarna att döma vara mycket varierande. Under det densamma på vissa håll betecknas som ett allvarligt missförhållande, uppgives den sålunda i andra till storleken jämförliga städer sakna betydelse.

Ifrågavarande verksamhet torde på det hela taget i alldeles övervägande mån avse tidningar. Därjämte lär rätt allmänt försäljas konfekt, choklad, karameller och frukt, ävensom i viss utsträckning vykort, blommor, andra publikationer än tidningar, tvål, kängsnören, band, knappar, nålar och andra

dylika kramvaror. Barn biträda även stundom vid torghandel, utdelning av biografprogram m. m.

Verksamheten uppgives bedrivas dels för främmande arbetsgivare, dels för föräldrars och dels för barnens egen räkning, men i vilka proportioner dessa olika slag av verksamhet stå till varandra, framgår icke av de inkomna upplysningarna. Tidningsförsäljningen synes emellertid i regel ske för främmande arbetsgivares räkning, men arbetsförtjänsten därå uppgives i ett flertal fall tillgodokomma föräldrarna.

Försäljningsplatserna lära vanligen utgöras av gator, torg, järnvägs- och ångbåtsstationer samt restauranger, kaféer och biografiokaler. Från åtskilliga orter uppgives även, att varor ofta av barn kringbjudas i husen.

Omdömena om verksamhetens inflytande på barnen äro ganska skiftande, men detta inflytande synes på grund av verksamhetens på flertalet orter ringa omfattning i stort sett icke hava lett till mera betydande missförhållanden. Från en del samhällen uppgives emellertid, att verksamheten ofta utgör en förevändning för tiggeri samt även eljest varit till skada för barnen. De menliga verkningarna synas förnämligast bestå i försummad läxläsning, av trötthet förorsakad svårighet att följa skolundervisningen, skolkning från nämnda undervisning, för moralen skadliga inblickar i restaurang- och kaféelivet, ekonomisk möjlighet till olämpliga nöjen och njutningar samt i vissa fall benägenhet för tiggeri, förskingring av omhänderhavda medel och snatteri. Till försvar för verksamheten anföres i regel, att densamma bereder möjlighet för barnen att lämna ett för de fattigaste familjerna, särskilt under den rådande depressionstiden, icke föraktligt bidrag till familjens uppehälle. Från en del håll framhålles, att försäljningsverksamheten räddar barnen från sysslolöshet, som är ännu fördärvligare, samt främjar deras företagsamhet och förståndsutveckling.

På fråga, om ett generellt förbud skulle medföra avsevärda svårigheter, har, med hänsyn till den i flertalet fall obetydliga förekomsten av ifrågavarande verksamhet, i övervägande mån svarats, att några dylika verkningar icke behövde befaras. I en del yttranden har man emellertid gjort skillnad mellan verkningarna för den köpande allmänheten, vilka på grund av nyss berörda förhållande nära nog undantagslöst ansetts föga kännbara, och för de säljande barnen jämte deras föräldrar och syskon, vilka i en del fall ganska hårt skulle drabbas av ett förbud.

Anmärkas kan, att skol- och barnavårdsmyndigheter, såsom förklarligt torde vara, på det hela taget givit uttryck åt starkare betänkligheter mot ifrågavarande verksamhet än övriga myndigheter. Dock har även ett flertal myndigheter av förstnämnda slag ställt sig avvisande mot ett ifrågasatt generellt förbud.

Social-styrelsen.

För egen del har styrelsen i ärendet anfört följande:

»I stort sett är här tydligtvis icke fråga om något mer svårartat, omfattande missförhållande. Detta hindrar emellertid icke, att barnens försäljningsverksamhet å sina håll kan giva skälig anledning till allvarligare betänkligheter — förhållandena äro ju mycket skiftande. Å andra sidan måste också beaktas, att berörda verksamhet icke under alla förhållanden kan frånkännas berättigande.

Med hänsyn till nu berörda omständigheter anser sig styrelsen icke kunna stödja ett krav på generellt förbud för barn i skolåldern att idka ifrågavarande verksamhet — ett krav som synes göras gällande av initiativtagaren i ärendet, Malmö stads folkskolestyrelse, men icke av folkskolöverstyrelsen. En utsträckning av den nu till städerna samt till tiden mellan klockan 8 e. m. och 8 f. m. jämte sön- och helgdagar begränsade möjligheten till förbud synes däremot befogad.

Vad till en början den första av nu anförda begränsningar angår, kan mot densamma erinras, att det finnes ett flertal samhällen, som icke äro städer men med hänsyn till folkmängd och andra förhållanden i högre grad än många städer kunna behöva möjlighet till förbud. Anmärkas må även, att ett förbud i en stad, varintill gränsa andra samhällen, ej alltid kan påräkna åsyftad effekt, varjämte förbudet för dessa senare samhällen kan medföra mindre önskvärda verkningar. Beträffande sedan begränsningen till nattid samt sön- och helgdagar torde det icke kunna förnekas, att förhållandena å vissa orter kunna vara sådana, att ett förbjudande i större eller mindre utsträckning av barns försäljningsverksamhet där jämväl å dagtid kan finnas påkallat. Enligt styrelsens mening böra sålunda de nu för ifrågavarande förbud gällande begränsningarna till städer samt tiden klockan 8 e. m.—8 f. m. jämte sön- och helgdagar bortfalla.

Den i 2 § punkt 4 av nu gällande förordning i ämnet stadgade möjlighet till tillfälliga undantag från ett meddelat förbud bör, med tanke på försäljning av 1 maj-blomman och andra för välgörande eller andra ideella ändamål försiggående försäljningar, givetvis bibehållas. Med hänsyn till bl. a. att förbudet enligt ovan antydda ändringsförslag skulle kunna avse jämväl tiden för den fullt lovliga handeln, synes det styrelsen påkallat, att även en möjlighet till individuella, mer permanenta undantag beredes. Fall torde nämligen kunna förekomma, där ej blott ömmande omständigheter göra ett dylikt undantag särskilt önskvärt utan även varje farhåga för olägenheter därav måste anses omotiverad. Hänsyn till rättvisa och billighet synas då kräva, att eftergift skall kunna lämnas. Principiellt riktigast skulle väl vara, att dylika undantag, i likhet med nyss berörda, nu i författningen möjliggjorda, skulle beviljas av länsstyrelsen. Det torde emellertid få anses mindre lämpligt att betunga länsstyrelserna med dylika relativt oviktiga ärenden, om vilka de för övrigt i regel sakna på personliga iakttagelser grundad uppfattning. Styrelsen anser sig med hänsyn därtill böra föreslå, att bemyndigande att medgiva här ifrågavarande undantag uppdrages åt vederbörande lokala polismyndighet, d. v. s. i stad magistraten eller, där sådan ej finnes, stadsstyrelsen och på landet landsfiskalen. Denna myndighet bör dock vara förpliktad att över ansökan om sådant undantag inhämta yttrande av den i frågan i regel närmast intresserade myndigheten, d. v. s. vederbörande skolråd eller folkskolestyrelse ävensom av barnavårdsnämnd, där särskild sådan nämnd är utsedd.

Oavsett nu berörda undantagsmöjligheter synes det böra stå föräldrar fritt att under tiden för legitim handel, varmed i överensstämmelse med de allmänna begränsningarna i lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse lämpligen torde böra förstås tiden mellan klockan 8 f. m. och 7 e. m. å söckendag, använda sina barn såsom biträden vid försäljning. Ett sådant undantag skulle också stå i god överensstämmelse med arbetarskyddslagens bestämmelse, att från lagens tillämpning undantages arbete, som utföres av medlem av arbetsgivarens familj.

Beträffande sättet för åstadkommande av här omhandlade förbud måste den föreslagna utsträckningen av förbudsmöjligheten till att gälla ej blott städer utan alla kommuner givetvis medföra förändrad reglering. Enligt styrelsens åsikt torde det vara lämpligt att ordna ifrågavarande procedur i huvudsaklig överensstämmelse med det sätt, som i gällande, nyss berörda butikstängningslag är föreskrivet för tillämpning av vissa där medgivna jämkningar.

I enlighet härmed torde bestämmelsen i 2 § punkt 2 av förordningen angående förbud för barn att idka viss försäljning, vilken bestämmelse väl

knappast kommit till någon användning, böra uteslutas. Ehuru hälsovårdsnämnderna torde vara ganska främmande för de synpunkter, som äro av huvudsaklig betydelse vid avgörandet av frågor om förevarande förbud, synes deras medverkan likväl icke böra avskaffas — detta bl. a. med hänsyn till deras uppgift att vara kommunala tillsynsorgan enligt lagen om arbetarskydd. Folkskolöverstyrelsen har i sitt utlåtande i ärendet framställt krav på, att de lokala myndigheterna, som särskilt ha att handlägga frågor angående barnens uppfostran och undervisning, skola beredas tillfälle att yttra sig i frågor av förevarande art. Detta krav synes befogat och torde med hänsyn därtill ej blott hälsovårdsnämnd utan även skolråd eller skolstyrelse ävensom barnavårdsnämnd, där särskild sådan finnes, böra höras, innan vederbörande kommunala myndighet tager definitiv ståndpunkt i frågan om förbud.»

I enlighet med vad sålunda anförts föreslog socialstyrelsen, att en reviderad författning i ämnet, åt vilken torde böra givas formen av lag, måtte utfärdas i huvudsaklig överensstämmelse med ett inom styrelsen utarbetat förslag.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohuslän.

I sin förut omförmälda skrivelse anförde länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, efter att hava meddelat, att länsstyrelsen med stöd av 1896 års förordning genom en år 1897 utfärdad stadga beträffande Göteborgs stad fastställt sådant förbud, som i förordningen avsåges, i huvudsak följande:

Ehuru de för Göteborgs stad gällande bestämmelserna utfärdats i enlighet med de längst gående möjligheter till inskränkning i barns rätt att idka försäljning, som 1896 års förordning medgåve, ville det synas, som om bestämmelserna icke vore tillfyllestgörande. Inom staden förekomme i ej obetydlig utsträckning, att barn, till och med sådana, som ännu knappast hunnit skolpliktig ålder, under tider, då försäljning enligt förenämnda stadga icke vore förbjuden, på gatorna bedreve försäljning av kängsnören, knappar med mera på ett sätt, som måste betraktas som maskerat tiggeri. Det syntes länsstyrelsen uppenbart, att allvarliga vådor för barnens framtida moraliska välfärd härav kunde uppstå. Den omständigheten, att föräldrar kunde göra sig någon inkomst på sina barns gatuhandel, syntes icke böra hindra, att åtgärder vidtoges för att skydda barnen mot att redan i tidig ålder vänja sig vid tiggeri och kringdrivande på gatorna. Genom vissa yttranden av myndigheter i Göteborgs stad hade länsstyrelsen fått bekräftelse på sin uppfattning, att bestämmelser vore önskvärda, som möjliggjorde fullständigt förbud för barn under viss ålder att idka försäljningsverksamhet. I de avgivna yttrandena hade därjämte såsom önskemål uttalats, att förbudet mot försäljning måtte, till förekommande av eljest uppkommande utbjudande av varor i portgångar och bostäder, givas en sådan omfattning, att det gällde allt salubjudande annorstädes än i särskild försäljningslokal. Länsstyrelsen ansåge följaktligen förhållandena i Göteborg göra ändringar i gällande förordning angående förbud för barn att idka viss försäljning önskvärda. Ehuru länsstyrelsen givetvis saknat anledning inhämta utredning från andra större städer i riket, torde det kunna antagas, att förhållandena flerstädes vore av liknande art, även om olika önskemål inom de olika samhällena kunde göra sig gällande i avseende å vissa detaljer.

Länsstyrelsen hemställde fördenskull, huruvida icke åtgärder lämpligen borde vidtagas för att bereda de kommunala myndigheterna möjlighet att i

fall av behov besluta såväl angående fullständigt förbud för barn under viss ålder — förslagsvis 12 år — att idka försäljning, som angående försäljnings idkande av barn jämväl å andra platser än i 1 § av förordningen den 4 december 1896 stadgades, där den icke skedde i särskild försäljningslokal. Därjämte ifrågasatte länsstyrelsen, huruvida icke bestämmelserna angående sättet för tillkomsten av förbud av den art, varom här vore fråga, borde ändras så, att stadsfullmäktige hade att inhämta yttrande, förutom från hälsovårdsnämnden, även från vederbörande barnavårdsnämnd.

Yttranden över socialstyrelsens förslag samt länsstyrelsens i Göteborgs och Bohus län framställning.

Vid Stockholms stads folkskoledirektions yttrande i ärendet hava fogats yttranden från *överlärarkollegiet* och *folkskolinspektörerna vid stadens folkskolor* ävensom *barnavårdsnämnden*, av vilka överlärarkollegiet och folkskolinspektörerna tillstyrkt utfärdande av en reviderad författning i väsentlig överensstämmelse med socialstyrelsens förslag.

Barnavårdsnämnden har i ärendet anfört bland annat:

Det kunde svårligen förnekas, att idkande av sådan försäljningsverksamhet, varom här vore fråga, i och för sig vore ägnad att utöva ofördelaktig inverkan ej blott på barnens skolgång utan även i andra hänseenden. De bestämmelser till barnens skydd, som i anledning härav kunde befinnas nödiga, borde dock egentligen vara stadgade i lagen och gälla för landet i dess helhet. Nämnden ansåge det böra tagas under övervägande, huruvida det icke lämpligen skulle kunna meddelas ett generellt förbud för barn under viss ålder, förslagsvis 12 år, att över huvud kringbjuda varor till försäljning. Beträffande barn över denna ålder vore det måhända lämpligast att bibehålla den nuvarande ordningen och att sålunda möjlighet bereddes de lokala myndigheterna att på de orter och i de fall, där så ansåges behövligt, få till stånd särskilda bestämmelser, jämväl sådana, som innebure ett vidsträcktare förbud än vad för närvarande gällde. Det syntes sålunda bland annat lämpligt att, såsom socialstyrelsen föreslagit, de nu för ifrågavarande förbud gällande begränsningarna till städer samt till viss tid på söckendagar bortfölle. Nämnden ville även fästa uppmärksamheten på den form av salubjudande, som ägde rum i hus med bostäder och kontorslokaler, vilken försäljning ofta stode mycket nära bettleri. Det vore önskligt, att i författningen kunde inrymmas möjlighet att ingripa även mot sådan försäljning.

Såväl överlärarkollegiet som folkskolinspektörerna och barnavårdsnämnden hava hemställt, att åldersgränsen för förbud beträffande gossar borde höjas från 14 till 15 år. I denna del har kollegiet anfört bl. a. följande:

Skäl saknades att, såsom socialstyrelsen i överensstämmelse med gällande lag föreslagit, sätta åldersgränsen lägre för gossar än för flickor. Skolplikten, som vore densamma för gossar som för flickor, varade i normala fall till slutet av vårterminen under det kalenderår, då barnet fyllde 14 år. Det inträffade således ofta, att barnet fyllt 14 år, innan det lämnat folkskolan. Så länge barnen vore skyldiga att deltaga i undervisningen i folkskolan, borde ett förbud av förevarande art kunna på dem tillämpas. Åldern 15 år borde därför sättas som gräns ej blott för flickor utan även för gossar. En försäljningsverksamhet, varmed åtskilliga gossar under 15 år sysselsattes, vore salubjudande av konfekt och dylikt under föreställningar å biografteatrarna, vilket arbete så gott som helt infölle efter klockan 7 eftermiddagen. Om försäljningsförbudet vore, såvitt anginge gossar, inskränkt till att avse sådana under 14 år, komme denna verksamhet, som måste anses i flera hän-

seenden olämplig, att fortgå. De gossar under 15 år, som å ett ganska stort antal biografteatrar försålde konfekt, finge vecka efter vecka övervara föreställningar med s. k. barnförbjudna filmer, d. v. s. sådana, som enligt förordningen angående biografföreställningar icke finge åses av barn under 15 år. Jämväl ur synpunkten av överensstämmelse mellan sistnämnda förordning och bestämmelserna om förbud för barn att idka viss försäljning torde minimiåldern för gossar böra höjas till 15 år.

I fråga om förslagets från gällande författning hämtade bestämmelser om att polismyndighet skulle tilldela barn varning och eventuellt förordna om aga i hemmet, har överlärarkollegiet framhållit, att denna bestämmelse, som icke vore praktisk och överensstämmande med nutida uppfattning om barnuppfostran, borde utbytas mot ett stadgande om att anmälan skulle göras till barnavårdsnämnden för vidtagande av i varje särskilt fall erforderliga åtgärder. Enahanda uppfattning har uttalats av folkskolinspektörerna och barnavårdsnämnden.

Stockholms stads folkskoledirektion har hemställt att bestämmelser måtte utfärdas av i huvudsak det innehåll, som i de nyss refererade uttalandena föreslagits.

Fattigvårdsinspektören i Stockholm har i avgivet tjänsteutlåtande framhållit, att han ej försport några mer framträdande missförhållanden av ifrågavarande försäljning, men att han å andra sidan trott sig finna, att barn i fattiga familjer genom försäljningsverksamhet i flera fall kunnat giva ett välbehövligt tillskott till sin försörjning. Med hänsyn till de vådor, som otvivelaktigt kunde bliva en följd av denna verksamhet, ville inspektören likväl tillstyrka en ändring av gällande författning på sätt som föreslagits av Stockholms stads barnavårdsnämnd.

Stockholms stads fattigvårdsnämnd har i sitt yttrande uttalat, att ifrågavarande försäljningsverksamhet på grund av sin natur vore ägnad att åstadkomma skadliga verkningar med hänsyn till barnens uppfostran och sedlighet. En revision av författningen i väsentlig överensstämmelse med socialstyrelsens förslag funne nämnden därför önskvärd. Därvid torde de av barnavårdsnämnden framförda synpunkterna böra vinna beaktande. Den av fattigvårdsinspektören i Stockholm anförda omständigheten, att fattiga barn i många fall kunde genom försäljningsverksamhet bidraga till sitt uppehälle, borde enligt nämndens förmenande icke utgöra hinder för en utsträckning av förbudet mot försäljning genom barn. I de sannolikt rätt fåtaliga fall, där ett legitimt behov för barn att på detta sätt bidraga till sin försörjning kunde anses föreligga, lämnade nämligen lagförslaget möjlighet till dispens från förbudet genom hänvändelse till de lokala myndigheterna.

Överståthållarämbetet har i sitt utlåtande anslutit sig till de synpunkter, som i ärendet anförts av Stockholms stad barnavårdsnämnd.

Länsstyrelsen i Stockholms län har tillstyrkt socialstyrelsens förslag.

Kommerskollegium har förklarat sig ur synpunkten av de intressen kollegium bevakar i sak intet hava att erinra mot socialstyrelsens hemställan.

Såsom de myndigheter, vilka yttrat sig i förevarande ärende, med stor enstämmighet framhållit, är en av barn bedriven försäljningsverksamhet av *Departementschefen.*

ifrågavarande slag ägnad att ur åtskilliga synpunkter ingiva allvarliga betänkligheter. Förvärvandet utan någon nämnvärd arbetsprestation av en stundom icke alldeles obetydlig inkomst alstrar lätt hos de unga obenägenhet för mera krävande arbete och uppmuntrar dem till lättja. Utbjudandet till allmänheten av varor på allmänna platser och lokaler samt i husen leder lätt till i sammanhang därmed bedrivet tiggeri; stundom utgör försäljningsverksamheten rent av en skyddande förklädnad för sådant. Kringströvandet i syfte att finna avsättning för varorna bringar ofta barnen i beröring med lättjefulla och ur olika synpunkter mindervärdiga personer, vilkas sällskap är ägnat att på dem utöva en demoraliserande inverkan. I detta hänseende må särskilt framhållas vådan för unga flickor, vilka utbjuda blommor och dylikt till försäljning. Barnen frestas även stundom att söka på oärligt sätt åtkomma sådana varor, som de önska försälja. På skolarbetet utövar en verksamhet av ifrågavarande slag ett skadligt inflytande, på sätt från sakkunnigt håll betonats.

De allvarliga olägenheter, som sålunda otvivelaktigt äro förenade med en av barn bedriven försäljningsverksamhet, ledde till den första, år 1891 vidtagna regleringen därav, men de inskränkningar, som då och genom tillkomsten av den ännu gällande förordningen av år 1896 vidtogos i avseende å rätten till dylik verksamhet, sträckte sig icke fullt så långt som, åtminstone med numera vunnen erfarenhet, måste anses motiverat. Sålunda blev lagbestämmelsernas giltighet inskränkt till städerna, och ingen möjlighet bereddes att förbjuda försäljningsverksamheten under dagen å söckendagar eller annorstädes än å offentliga platser och lokaler. En för den manliga ungdomens del något för låg maximiålder för förbuds räckvidd har även gjort de ifrågavarande skyddsbestämmelserna delvis verkningslösa.

Då det nu gäller att fatta ståndpunkt till de från olika håll framställda förslagen om denna skyddslagstiftnings revision för vinnande av vad med densamma åsyftats, synes först böra övervägas, huruvida, såsom från vissa håll gjorts gällande, behov föreligger av att i lagen stadga ett generellt, för landet i dess helhet gällande förbud för barn under viss ålder att idka försäljning. Enligt min tanke giver den på socialstyrelsens föranstaltande verkställda utredningen av hithörande förhållanden icke vid handen, att ett dylikt behov föreligger. Däremot torde genom denna utredning och vad för övrigt i ärendet förekommit starka skäl hava förebragts för att de kommuner, där en försäljningsverksamhet av ifrågavarande slag förekommer i nämnvärd omfattning, beredas möjlighet att meddela bestämmelser, mera långt gående än de, vilka kunna komma till stånd med stöd av gällande författning i ämnet. Jag förbiser därvid icke, att en skärpt förbudslagstiftning kan lägga hinder i vägen för en förvärvsverksamhet, som kan hava en viss betydelse för försäljarens och hans familjs ekonomi. Vådorna av verksamheten i fråga äro emellertid enligt min uppfattning så allvarliga, att denna omständighet icke bör få lägga hinder i vägen för en revision i angiven riktning. I de antagligen ej synnerligen talrika fall, då starka ekonomiska skäl tala för att ett undantag skulle vara önskvärt, och ett sådant

med hänsyn till föreliggande förhållanden icke heller kan anses ägnat att medföra olägenhet, bör emellertid, på sätt socialstyrelsen föreslagit, medgivande därtill kunna lämnas. Jag återkommer senare till denna fråga liksom till frågan om tillfälliga undantag från meddelat förbud. Jag kommer även i det följande att beröra spörsmålet om generellt gällande inskränkningar i förbud, i vad det avser vissa slag av försäljningsverksamhet.

Enligt socialstyrelsens förslag må förbud mot barns försäljningsverksamhet meddelas beträffande kommun av varje slag, oberoende av dess befolkningstäthet. Styrelsens utredning giver emellertid enligt min uppfattning icke stöd för behovet av en lagstiftning, som har avseende å andra kommuner än sådana med en mera sammanträngd befolkning. Tillräckliga skäl synas mig därför icke föreligga att för närvarande gå längre än att låta den reviderade författningen hava avseende å städer, köpingar och municipalsamhällen, eller sålunda de samhällen, beträffande vilka, innan generella bestämmelser meddelades om begränsning av tiden för idkande av handel, lagen den 6 juni 1909 om förbud mot handels idkande under vissa tider av dygnet var gällande.

Enligt gällande förordning liksom enligt socialstyrelsens förslag kan förbud meddelas mot handel blott å allmänna platser och lokaler. Genom en dylik bestämmelse förebygges emellertid ej den form av försäljningsverksamhet, som består i varors salubjudande i andra personers bostäder och kontorslokaler samt i portgångar. Då, på sätt bland andra länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län samt barnavårdsnämnden i Stockholm framhållit, ett ingripande är synnerligen önskvärt mot dylik försäljningsverksamhet, som ofta utgör ett maskerat tiggeri, synes mig denna av socialstyrelsen ifrågasatta inskränkning av förbuds giltighet böra bortfalla. Undantag lärer dock böra göras för av barn över 12 års ålder bedriven försäljning i handelsbod.

Gällande författning öppnar ingen möjlighet för stad att meddela förbud mot barns försäljningsverksamhet, om den bedrives å söckendag under tiden från klockan 8 förmiddagen till klockan 8 eftermiddagen. Ehuru givetvis en dylik verksamhet, utövad under kvällar och nätter, medför ännu större fara för de ungas moral än en verksamhet, som bedrives under dagen, är emellertid även en dylik ägnad att ingiva allvarliga betänkligheter ur flera av de utav mig i det föregående berörda synpunkterna. Jag anser därför i likhet med de hörda myndigheterna, att även denna begränsning bör bortfalla. Det bör sålunda stå vederbörande kommun fritt att, i den omfattning som kan befinnas erforderlig och av förhållandena påkallad, förbjuda barns försäljningsverksamhet även under dagen. På sätt socialstyrelsen hemställt lärer emellertid därvid böra göras undantag beträffande barn, som å söckendag under tiden mellan klockan 8 förmiddagen och klockan 7 eftermiddagen, biträder någon av sina föräldrar och står under dennes omedelbara tillsyn. Denna undantagsbestämmelse synes dock böra begränsas att avse barn, som fyllt 12 år. Såsom jag förut antytt torde även böra göras undantag beträffande barn över 12 år, som idkar försäljning i handelsbod.

En i viss mån särskild ställning intages av den verksamhet, som består i försäljning eller utdelning av tidningar, vare sig denna verksamhet äger

rum å järnvägståg och ångbåtar eller annorstädes. Åtskilliga av de betänkligheter, som annan av barn bedriven försäljningsverksamhet är ägnad att framkalla, göra sig antingen icke alls eller åtminstone mindre starkt gällande i avseende å försäljning eller utdelning av tidningar. Dylik verksamhet lärer sålunda knappast kunna innebära en förevändning för tiggeri eller locka till sådant. Försäljningen och utdelningen äro vidare, utom såvitt angår järnvägståg och ångbåtar, i allmänhet koncentrerade till vissa begränsade tider av dagen samt ske mestadels på uppdrag av svenska pressbyrån och andra, vilka icke lära sakna kontakt med föräldrarna, varigenom i viss mån torde kontrolleras, att förtjänsten av verksamheten icke förslösas på olämpliga nöjen och njutningsmedel utan åtminstone till någon del kommer till användning för barnens försörjning. Vad angår tidningsförsäljningen på järnvägståg och ångbåtar med längre turer användas för densamma i regel ynglingar, som uppnått 15 års ålder och sålunda slutat folkskolan. Beträffande denna verksamhet, som står under ledning av pressbyrån, synes mig icke heller med fog kunna göras gällande, att den innebär vådor för ynglingarnas moral. På kortare ångbåtsresor i skärgården och annorstädes ävensom på vissa förstadsbanor torde av pressbyrån användas även gossar, som äro yngre än 15 år, men detta lärer ske dels beträffande ångbåtar under ferietid och dels beträffande förortsbanorna å sådana tider av dagen, som ej äro upptagna av skolarbete.

Av vad jag nu anfört framgår, att jag anser några allvarligare betänkligheter knappast kunna resas mot av barn, åtminstone något äldre sådana, under dagen bedriven försäljning och utdelning av tidningar. Då å andra sidan förtjänsten härav för barnen och deras familjer icke kan anses betydelselös ur ekonomisk synpunkt, samt det ligger i allmänhetens intresse, att sådana åtgärder, som kunna försvåra och fördyra distributionen av tidningar, såvitt möjligt undvikas, lärer en föreskrift böra meddelas om att förbud av ifrågavarande slag icke må avse å söckendag under tiden mellan klockan åtta förmiddagen och klockan sju eftermiddagen bedriven försäljning och utdelning av tidningar; beträffande barn under 12 år synes dock ett förbud, även i vad det avser dylik försäljning, stundom vara av förhållandena påkallat, och möjlighet bör därför föreligga att meddela ett sådant.

Enligt gällande förordning må förbud icke avse gossar över 14 eller flickor över 15 år. Dessa åldersgränser hava i socialstyrelsens förslag bibehållits. Emellertid har från åtskilliga håll framhållits, att skäl saknas att fastställa en lägre åldersgräns för gossar än för flickor. Till denna uppfattning kan jag ansluta mig.

I allmänhet har man ansett den ifrågavarande maximiåldern lämpligen kunna fastställas till 15 år. Enligt ett flertal nyare lagar av civilrättslig och offentligträttslig natur skola emellertid i vissa viktiga hänseenden föräldrarnas och det allmännas skyldigheter mot barnen upphöra tidigast då barnen uppnå 16-årsåldern. Sålunda skall enligt lagarna om barn i äktenskap och barn utom äktenskap föräldrarnas underhållsskyldighet icke i något fall upphöra tidigare än då barnen fyllt 16 år. Samma ålder gäller enligt fattig-

vårdslagen för rätt till obligatorisk fattigvård och för enskildas ovillkorliga försörjningsplikt. Enligt lagen om samhällets barnavård åtnjutes samhällsvård till 16 års ålder, skydd mot faror i föräldrahemmet av fysisk och moralisk art beredes enligt samma lag likaledes intill fyllda 16 år, varjämte fosterbarnskontrollen utsträckts till nämnda ålder. I 14 kap. 45 § strafflagen har åldersgränsen för allmän åklagares rätt att efter angivelse av barnavårdsnämnd åtala vissa mot barn av deras föräldrar m. fl. begångna brott fastställts till 16 år. Och slutligen hava i samband med den nya förmynderskapslagens antagande åtskilliga lagändringar genomförts av innebörd att den åldersgräns, då omyndig i viss begränsad omfattning vinner rättslig handlingsförmåga, höjts från 15 till 16 år.

Av det anförda lärer framgå, att 16-årsåldern allt mera framstår såsom den ålder, intill vilken det ur samhällets och individens intresse anses påkallat att bereda ungdomen särskilt skydd mot faror i fysiskt, moraliskt och ekonomiskt hänseende. På grund härav anser jag det böra öppnas möjlighet att meddela förbud mot av barn under 16 år utövad försäljningsverksamhet. Med hänsyn dels till de av mig i det föregående föreslagna, ovillkorligt gällande begränsningarna av förbuds giltighet och dels till de möjligheter till undantag från meddelat förbud, vilka, på sätt av det följande framgår, jämväl av mig tillstyrkas, kan jag icke anse, att några legitima intressen kunna komma att kränkas genom den allmänna maximiålderns fastställande till 16 år. Det ligger emellertid i sakens natur, att hinder ej föreligger för samhälle att fastställa en lägre åldersgräns än 16 år, om sådant anses lämpligare med hänsyn till inom samhället rådande förhållanden.

På sätt socialstyrelsen föreslagit lärer förbud böra komma till stånd genom beslut av den myndighet, som utövar samhällets beslutanderätt, sedan hälsovårdsnämnden, skolrådet eller folkskolestyrelsen samt barnavårdsnämnden blivit i ärendet hörda. För förbuds giltighet bör dock, såsom styrelsen hemställt, fordras dess fastställande av vederbörande länsstyrelse.

Enligt socialstyrelsens förslag skall undantag från meddelat förbud kunna av länsstyrelsen för visst tillfälle meddelas. Socialstyrelsen har härmed särskilt åsyftat att bereda möjlighet för barns deltagande i försäljning för välgörande eller andra ideella ändamål. Vidare öppnas enligt styrelsens förslag utväg till individuella, mera permanenta undantag i sådana fall, då särskilda skäl tala därför och menliga verkningar därav icke kunna befaras uppkomma. Av praktiska skäl har befogenheten att i sådant fall bevilja undantag från förbudet anförtrotts åt den lokala polismyndigheten efter vederbörande skol- och barnavårdsmyndighets hörande. Mot de sålunda av socialstyrelsen föreslagna bestämmelserna har jag i huvudsak intet att erinra.

Likaledes kan jag i huvudsak giva min anslutning till de av socialstyrelsen föreslagna, från gällande förordning i ämnet hämtade straffbestämmelserna med det undantag, att det föreslagna stadgandet om att polismyndighet må i visst fall varna barn, som gjort sig skyldigt till överträdelse av meddelat förbud, samt förordna att aga skall tilldelas barnet bör, på sätt från åt-

skilliga håll hemställts, utbytas mot en föreskrift om att, då överträdelse skett, polismyndigheten skall ofördröjligen göra anmälan härom till barnavårdsnämnden för vidtagande av den åtgärd, som enligt lag må ankomma på densamma. En dylik föreskrift står givetvis i bättre överensstämmelse med vår tids uppfattning angående det lämpligaste sättet för samhällets inskridande vid missförhållanden rörande barn samt med de i lagen om samhällets barnavård för dylika fall givna regler.

I övrigt tillstyrker jag socialstyrelsens författningsförslag, däri dock torde böra vidtagas vissa smärre ändringar av huvudsakligen redaktionell art, för vilka någon motivering icke lärer vara erforderlig.

Ehuru gällande författning i ämnet icke blivit av riksdagen antagen utan utfärdats av Kungl. Maj:t på av riksdagen gjord framställning om viss ändring i den av Kungl. Maj:t efter inhämtande av riksdagens yttrande år 1891 utfärdade förordningen, torde en reviderad författning i ämnet böra erhålla formen av lag samt förslag därtill föreläggas riksdagen till antagande.

Den föreslagna lagen torde lämpligen böra träda i kraft den 1 januari 1927.

I enlighet med i det föregående angivna grunder har jag låtit inom socialdepartementet utarbeta förslag till *lag angående meddelande av förbud för barn att idka viss försäljning.*

Föredraganden uppläser härefter berörda förslag samt hemställer, att detsamma må genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Conr. Falkenberg.

Stockholm, K. L. Beckmans Boktr., 1926.